

เรื่อง “รัฐบาลกับการสร้างคามอยู่ดีมีสุขของคนไทย”

ณ ห้องแกรนด์บอลรูม ศูนย์ประชุมนานาชาติอิมแพค เมืองทองธานี
วันศุกร์ที่ 21 มิถุนายน 2545 เวลา 09.00 น.

ผมมีความยินดีที่ได้มาร่วมในพิธีเปิดการประชุมประจำปี 2545 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย 5 ปีหลังวิกฤติเศรษฐกิจในวันนี้ ก่อนอื่นผมต้องขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ได้เชิญผู้นำชุมชน องค์กรเอกชน คณะกรรมการสภาที่ปรึกษา และผู้ที่สนใจ นักวิชาการหลายท่าน มาร่วมประชุมและมีการสัมมนาในวันนี้ทั้งวัน เพื่อที่จะหาแนวทางหาความรู้ รับฟังความคิดเห็นที่จะทำให้คนไทยได้อยู่ดีมีสุข และได้ประเมินสถานการณ์ของ 5 ปีที่ผ่านมาแล้วว่าการแก้ปัญหาทั้งหมด ยังมีอะไรที่ควรปรับปรุง

ผมคิดว่าวันนี้ที่เราอยู่ร่วมกันด้วยความหลากหลายของผู้คนที่เข้ามาอยู่ที่นี่ ถ้าเราอยากจะให้คนไทยอยู่ดีมีสุข ก่อนอื่นท่านต้องไม่เป็นคนคิดมิติเดียว ท่านจะต้องเข้าใจลักษณะขององค์รวมของความคิด บางคนมาจนสุดโค้งทางหนึ่ง อีกคนมาสุดโค้งอีกทางหนึ่ง เพราะฉะนั้นการคิดไม่ได้มีมิติใดมิติหนึ่งที่สามารถแก้ปัญหาของชาติได้ จะต้องรวบรวมและรับฟังความคิดเห็นจากหลายมิติ และที่สำคัญคือต้องไม่มองซึ่งกันและกันในทางลบ หรือความเป็นคนที่อยู่คนละพวกคนละฝ่าย เพราะเราคือคนไทยด้วยกันที่จะต้องช่วยกันแสวงหาความรู้ร่วมกัน ที่จะมาช่วยพี่น้องคนไทยด้วยกัน โดยเฉพาะคนที่ยากคน คนที่ยังต้องเผชิญชะตากรรม ให้เขาได้มีโอกาส เพราะสังคมไทยเราวันนี้เราต้องการ *Positive Thinking* คือคิดแบบสร้างสรรค์ คิดแบบมีกำลังใจ คิดแบบร่วมกันที่จะแก้ปัญหาของชาติร่วมกัน ตรงนั้นถึงจะได้มาซึ่งแนวคิดที่จะแก้ปัญหาของชาติ ให้คนไทยอยู่ดีมีสุขจริง ๆ แต่ถ้าเรายังเข้าใจว่าความคิดของเราต้องถูกต้อง หรือว่าผมชอบแบบนี้ ไม่มีใครรอบรู้ทุกด้าน ผมเองก็ผ่านชีวิตมาหลายขั้นแต่ผมยังไม่เชื่อว่าผมรู้ทุกด้าน ผมยังต้องรับฟัง ในคอนก่อนที่ผมจะเป็นรัฐบาล ผมต้องไปรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั่วไป ไปรับฟังเสียงผู้นำชุมชน ผู้นำเกษตรกร เพราะผมเองก็ไม่ได้รู้ทุกเรื่อง จนทำให้ผมรู้มากขึ้น แต่รู้มากขึ้นก็ไม่ได้รู้ทั้งหมด

ผลิตเพื่อส่งออก แล้วก็มาเป็นลักษณะของเศรษฐกิจที่ใช้การส่งออกเป็นหลัก โดยลืมนึกไปว่าเรามีเศรษฐกิจภายในประเทศที่ไม่เล็ก เพราะประชากร 60 กว่าล้านคนนั้นจะต้องทำเรื่องของเศรษฐกิจภายในด้วย แต่ที่ผ่านมาเศรษฐกิจภายในนั้นถูกดูแลน้อยไป วันนี้พอรัฐบาลนี้มาเลยใช้ Dual Track คือหมายความว่าสิ่งเก่าที่ทำอยู่ไม่ทิ้ง เพราะทำให้ดี การส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ การส่งออกเราทำได้ ไม่ทิ้งและยังทำอยู่ แต่ไปเพิ่มน้ำหนักแล้วทำงานหนักขึ้น ไม่ได้ลดน้ำหนักตรงนั้น แล้วไปเพิ่มน้ำหนักตรงนี้ ทำงานหนักขึ้นคือหนักทั้งคู่ ก็คือหนักในด้านของการทำเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง แล้วบวกกับการแก้ปัญหาความยากจนไปพร้อม ๆ กัน ทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นพอรัฐบาลนี้เข้ามาก็มาปรับนโยบายให้เป็น Dual track plus หรือสองแนวทางบวก กับการแก้ปัญหาความยากจน เมื่อทำตรงนี้แล้วเลยมีผลทำให้เศรษฐกิจในไตรมาสสุดท้ายของปีที่แล้ว ทั้ง ๆ ที่เกิดเหตุการณ์ 11 กันยายน มีผลต่อการชะลอตัวของเศรษฐกิจทั่วโลก ทำให้การส่งออกต้องชะลอตัว แต่ว่าเศรษฐกิจเรายังเป็นบวก ทั้ง ๆ ที่หลายประเทศที่เน้นพึ่งพาการส่งออกอย่างเดียวเหมือนที่ไทยเราทำมาได้ติดลบไปหลายประเทศ แต่เราก็ยังเป็นบวกถึงแม้บวกไม่มาก แต่พอมาไตรมาสหนึ่งวันนี้ส่งผลขึ้นมาเห็นชัดว่าเราบวกที่ 3.9 % ทั้ง ๆ ที่ส่งออกลด แต่วันนี้สิ่งที่น่ากลัวอย่างหนึ่งเราเคยพูดกันว่าส่งออกเพิ่มในเชิงปริมาณ แต่ราคาลดแสดงให้เห็นว่าศักยภาพการแข่งขันเรารเริ่มมีปัญหา ถ้าเราแก้ปัญหาดังนี้เข้า แล้วไม่ทำเศรษฐกิจในประเทศให้เข้มแข็งจะเจอปัญหาอย่างในอดีต เมื่อผู้เขาไม่ได้ก็ต้องมาลดค่าเงินบาท อันตราย ซึ่งตรงนี้ไม่มี รัฐบาลนี้เข้มแข็งเรื่องของพวกนี้

ขอเรียนว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่วันนี้คือทั้งซ่อมและทั้งสร้าง คือซ่อมสิ่งที่บกพร่องในอดีตและสร้างความเข้มแข็งสำหรับอนาคต ถ้าไม่ซ่อมไม่สร้าง หรือซ่อมอย่างเดียวไม่สร้างก็อันตราย เพราะว่าโลกพัฒนาประเทศที่ไม่ต้องซ่อมเขาสร้างตลอดเวลา เราตายก็ทั้งซ่อมทั้งสร้าง วันนี้รัฐบาลนี้ทำงานให้ท่านเห็นว่าเวลาทำงานเราทำงานหนัก เราไม่เคยท้อถอยเพราะว่าเราเข้ามาในภาวะที่ต้องทั้งซ่อมและสร้างไปในตัว ซ่อมอย่างเดียวไม่ได้ สร้างอย่างอย่างเดียวไม่ซ่อมก็ไม่ได้ เพราะข้างล่างกำลังผุ และเราจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำงานลักษณะคู่ขนานไปพร้อม ๆ กัน แล้วทำงานหนักและเร็วกว่าอย่างน้อย ๆ 7-8 เท่า ไม่อย่างนั้นเอาไม่อยู่

สิ่งที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และ ฉบับที่ 9 ได้มีจุดแข็งคือการเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา วันนี้ความแข็งของแผน ๘ และแผน ๙ นั้นก็ตรงกับบริบทแห่งความคิดที่ได้เปลี่ยนได้เคลื่อนจากการที่เมื่อวานนี้ไม่ได้สนใจเรื่องคนเป็นศูนย์กลางทุกอย่างที่เรามักพูดคำว่าฝ่ายบริหารจัดการเป็นคนคิดเองแล้วก็ทำไปเอง เชื่อกันว่าทำอย่างนี้แล้วจะดี โดยที่ไม่ได้สนใจว่าเป็นผลดีต่อประชาชนเท่าไร ไม่เคยถามเขา ประชาชนไม่มีส่วนร่วมมากนัก บริบทความคิดเหล่านี้ได้เปลี่ยนไปในทุก ๆ เรื่อง แม้กระทั่งเรื่องการเรียนการสอน เมื่อก่อนครูเป็นศูนย์

กลาง วันนี้นักเรียนต้องเป็นศูนย์กลาง เรากำลังพูดกันว่าระบบการเรียนการสอนต้องเปลี่ยน ระบบการบริหารก็เปลี่ยน ระบบการค้าขายก็เปลี่ยน ทุกอย่างเปลี่ยนหมดไม่เหมือนเมื่อก่อน เพราะฉะนั้นแผน ๗ 8 แผน ๗ 9 มีความแข็งอยู่ที่ตรงให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพราะเรามองคนเป็นศูนย์กลางว่าเราจะทำให้เขามีความสุขอย่างไร ต้องพูดคุยกับเขา ต้องถามเขา ต้องให้เขามีข้อมูลที่เขามาให้เรา เมื่อเรารู้ว่าเขาคิดอย่างไร เรารู้ว่าสิ่งที่เราทำนั้นทำให้เขามีสุขหรือไม่สุขอย่างไร ตรงนี้คือจุดที่ทำให้มีการปรับเปลี่ยนปรับการทำงานตลอดเวลา เพื่อให้ได้ผลอย่างแท้จริง เรื่องคนเป็นศูนย์กลางก็เป็นหัวใจของแผน ๗ ฉบับนี้ คือประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งทุกอย่างเขาเรียกเป็น Paradigm shift ซึ่ง shift ทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นมิติของการเรียนการสอน มิติของการพัฒนา มิติของการบริหารจัดการ มิติของภาคธุรกิจเอกชน ได้ไปทางเดียวกันหมด

รัฐบาลยังเน้นเรื่องของการส่งออก และไปเพิ่มการเน้นแก้ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ กระตุ้นการบริโภคในประเทศ กระตุ้นเศรษฐกิจในประเทศให้หมุนเวียน แล้วมาแก้ปัญหาความยากจน นโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมาทั้งหมดที่ได้ทำมา 1 ปีกว่า ๆ เป็นนโยบายที่มองทุกมิติของประชาชน แล้วก็มองความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในทุกระดับชั้นของสังคมและอาชีพ แต่ทุกอย่างต้องใช้เวลาในการทำ บางนโยบายเมื่อกำหนดแล้ว ลงมือปฏิบัติแล้วจะต้องใช้เวลาถึง 5 – 7 ปีถึงจะสมบูรณ์ แต่บางนโยบายทำได้เร็วกว่าที่รัฐบาลคิดไว้มาก รัฐบาลก็พอใจ ยกตัวอย่างเช่น นโยบาย 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ความจริงแล้วสิ่งเหล่านี้อยู่กับชาวบ้านมานาน แต่เนื่องจากการส่งเสริมไม่ได้เป็นระบบ ไม่ได้เป็นขบวนการ ไม่ได้เกิดการใช้พลังของประเทศมาช่วยกันทำ พอโครงการ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ของรัฐบาลเกิดขึ้น ได้มีการเข้าไปช่วยไปทำ ทั้ง ๆ ที่ยังไม่เต็มที่ เห็นได้ชัดว่ายอดขายของสินค้าชุมชนก่อนที่รัฐบาลนี้จะเข้ามาปีละประมาณ 224 ล้านบาท แต่พอรัฐบาลนี้เข้ามา ยอดขายขณะนี้ประมาณ 7,000 ล้านบาท ทั้งปีเราเข้าใจว่าประมาณเป็นหมื่นล้านบาท ซึ่งเรายังทำกันไม่เต็มที่ ถามว่าเต็มที่หรือยัง ยัง แต่จะทำต่อไปอีก นี่คือการที่ทำให้ชาวบ้านได้มีงานทำ ได้มีการใช้ฝีมือที่ถูกส่งสอนมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ความชำนาญพิเศษ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ แล้วก็เกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจ ซึ่งก็ถือว่าได้ผลดีเกินคาด แต่ถามว่าจะสมบูรณ์หรือยัง ที่เมืองโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น ใช้เวลา 10 กว่าปี รวม 20 ปี ถึงจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกขายได้มาก ๆ จนทำให้ประชาชนในโออิตะนั้นมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงกว่าจังหวัดส่วนใหญ่ของญี่ปุ่น เพราะฉะนั้นเราเชื่อว่าโครงการนี้จะใช้เวลาประมาณ 6 – 7 ปี แล้วจะประสบผลสำเร็จมากขึ้น

โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค เป็นโครงการที่รัฐบาลได้มองว่าประชาชนคนไทยนั้นอย่างน้อยสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่เขาควรจะได้รับ การดูแลในฐานะเพื่อนร่วมชาติของเราต้องมี ผมหันกลับไปมอง ท่านลองดูสิครับว่าหนี้ที่เกิดจากการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน 1.398 ล้านล้านบาท ที่จะเข้าคณะรัฐมนตรีเที่ยงนี้ เป็นจำนวนมากเหลือเกิน ทำไมประชาชนซึ่งไม่เคยได้ใช้สถาบันการเงินก็มีอยู่มาก ขาดเงินเพียง 5,000 บาท ไม่มีเงินลอกต้องติดต่อบอดด้วยหรือ ทำไมประชาชนที่เกิดภาวะล้มเหลวใจต้องมีชีวิตที่ทนทุกข์ทรมานไปจนตายอย่างนั้นหรือ ทำไมพื้นฐานคือสาธารณสุขขั้นแบบนี้ทำไมไม่ให้เขา เพราะฉะนั้นรัฐบาลจึงได้ตัดสินใจว่าอาจจะต้องเสียงบประมาณเพิ่มอีกปีละประมาณ 20,000 กว่าล้านบาท ไม่เป็นไร 20,000 กว่าล้านบาทนิดเดียว ถ้าจะทำให้คนไทยทั้งประเทศได้รับการดูแลสุขภาพ จึงได้ทำโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคขึ้นมา ปีแรกแน่นอนว่าโกลาหลแน่นอน เพราะระบบการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง แต่พอผลขณะนี้ผมถือว่าต้องขอชมเชยโรงพยาบาลและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกคน ที่ได้มีจิตใจกุศล ที่คำนึงถึงทุกข์ของเพื่อนร่วมชาติที่ประสบปัญหา ได้ทุ่มเททำ วันนี้ท่านต้องยอมรับอย่างหนึ่งว่าคนจนไม่ได้รับการตรวจโรค ไม่ได้ได้รับการดูแลสุขภาพมานานเพราะกลัวว่าจะไม่มีเงินรักษา ก็รักษาตามมีตามเกิด พอโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคเกิดขึ้น จึงมีการไปใช้บริการอย่างเต็มที่มาก เพราะฉะนั้นปีหน้าค่าใช้จ่ายจะต้องมากเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องฟัน บางคนไม่เคยทำทั้งชีวิต อายุ 50 – 60 ปีไม่เคยทำฟันเลยทั้งชีวิต ก็มาทำฟัน เพราะฉะนั้นก็จะยาวเหมือนสปริงถูกแหว่ง อันนี้ต้องเข้าใจ เพราะฉะนั้นการบริการถึงมากเป็นพิเศษในปีแรก ๆ แต่ปีต่อไปพอหลังจากที่เขาได้รับการดูแลสุขภาพที่ดีแล้ว ก็จะลดลงไป แล้วต่อไปโรงพยาบาลต่าง ๆ จะเริ่มรู้สึกว่าจะป้องกันมาตรการรักษา ก็จะไปส่งเสริมมีการณรงค์ให้คนรักษาสุขภาพ ออกกำลังกาย รับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ ก็จะทำให้สิ่งเหล่านี้ลดตามไป แล้ววันนี้อาจจะต้องใช้เวลาสัก 5 ปีถึงจะสมบูรณ์ แต่วันนี้มาถึงขณะนี้พอใจมาก

เรื่องการพักหนี้เกษตรกร บางจังหวัดผมได้รับรายงานว่าสมาชิกขอลาออกจากการพักหนี้เพราะว่าสามารถใช้หนี้ได้ พอเขาพักหนี้สักพักหนึ่งเขาไม่ต้องจ่ายดอกเบี้ยไม่ต้องจ่ายเงินต้น เขาสามารถที่จะหายใจได้ เอาเงินของเขานั้นกลับไปหมุนเวียนใหม่ แล้วก็สามารถสร้างเศรษฐกิจของเขาได้ เขาก็เริ่มลาออก วันนี้การฟื้นฟูก็ยังทำต่อเนื่องโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรช่วยกันเข้าไปฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง แต่แน่นอนว่าการฟื้นฟูชีวิตคนจนนั้นใช้เวลา แล้วเราไม่ใช่ไปสั่งบอกเขาว่าต้องทำอย่างนั้นต้องทำอย่างนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เริ่มตั้งในปีนี้ “ คลินิกเกษตรกร ” เข้ามาปรึกษากันว่าเขาทำอะไร แล้ว

อย่างนี้ส่งเสริมได้ไหม เขาเข้าใจไหม ตรงนั้นตรงนี้ มีเทคนิคการทำเกษตรแผนใหม่ ก็จะทำให้เขาเริ่มฟื้นฟู สิ่งเหล่านี้ก็ต้องใช้เวลาและทำอย่างต่อเนื่อง ดึงเอาประสบการณ์มา ท่านเชื่อเถอะครับว่าเราเอาประเด็นที่มีปัญหามาขยาย แต่จริง ๆ แล้วคนส่วนใหญ่พอใจมาก บางกอกเอเชียนวอลล์สตรีทเจอนัลไปเขียนว่ามีคนไปกู้เงินมา 5,000 บาท มาขยายร้านซ่อมจักรยานของเขา เขาจ้างคนงานในท้องถิ่นเพิ่ม 3 คน แล้วเขามีกำไรจากเดิมวันละ 100 บาท เพิ่มเป็นวันละ 300 บาท อีกคนหนึ่งไปกู้ 20,000 บาท ไปทำร้านแกะก๊วย ทำน้ำมะพร้าวใส่ขวดได้กำไรเดือนละ 5,000 บาท แน่แน่นอนว่าเขาต้องจ้างงาน จ้างคนมาทำบรรจุขวด จ้างคนไปทำแกะก๊วย การจ้างงานก็เกิด โอกาสทางเศรษฐกิจเกิด

มีหนังสือของนายโรนัลโด เรซอนได้ ได้บอกว่าระบบทุนนิยมตัวสำคัญคือทุน Capitalism มาจากคำว่า Capital คือทุน แต่ปัญหาววันนี้คือว่าคนจนไม่มีทุน เมื่อคนจนไม่มีทุนเมื่อไรคนจนจะมีโอกาส ผมเองสร้างตัวจากไม่มีอะไร ถ้าผมเข้าหาแหล่งทุนไม่ได้ผมก็ไม่มาถึงวันนี้ เพราะผมเข้าหาแหล่งทุนได้ แต่แน่นอนเบื้องต้นผมต้องแลกเช็กก่อน ทำไมเขาให้ผมแลกเช็ก เพราะเขารู้จักผม เขาเชื่อถือผม ผมเลยแลกเช็กได้ เพราะกระดาษของผมแผ่นเดียวเปลี่ยนเป็นเงินทำให้ผมทำมาหากินได้ แล้วผมก็พัฒนาตัวเองมาเรื่อย ๆ แต่ชาวบ้านแลกเช็กใครได้ ไม่ได้ มีที่นาบางที่เป็น นส.3 จำนำก็ไปเป็นหลักประกันไม่ได้ ชาวบ้านก็ไม่มีเงินที่จะมาหมุนเวียน แล้วเงินออมชาวบ้านมีอยู่น้อยนิด นำเข้าในเมืองในรูปของธนาคารเงินฝาก เรซอนได้บอก่ว่าจริง ๆ แล้วสินทรัพย์ของคนจนมีมาก ซึ่งเราลืมมองไป เราไปมองเงินลงทุนจากต่างประเทศ เขาเลยไปดูตัวเลขของอียิปต์ว่าอียิปต์มีสินทรัพย์ของคนจนเป็น 55 เท่าของเงินลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งนับรวมทั้งเงินที่มาเป็นค่าชดเชยคลองสุเอซด้วย ได้ 55 เท่า เพราะฉะนั้นวันนี้ต้องให้โอกาสคน สินทรัพย์ของคนจนถ้าแปลงเป็นหลักประกันได้ คนจนเขาก็จะได้คิดของเขาเองว่า เขาควรที่จะทำอะไร เช่น เขาควรที่จะใช้เงินไปขยาย แทนที่จะปลูกข้าวอย่างเดียวเขาสามารถที่จะปลูกผักได้ มีรายได้ระหว่างที่รอจะปลูกข้าวในเดือนต่อ ๆ ไป เขาก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้น หรือว่าเขาอาจจะมีความชำนาญในการทอผ้า เขาก็จะได้เอาเงินนั้นไปซื้อฝ้ายซื้อไหมมาทอผ้าขาย ก็มีรายได้ นั่นคือโอกาสของคนในวันนี้ ต้องสร้างให้เขา นอกเหนือจากการที่คุ้มครองประเวศ ฯ บอกว่าเราจะต้องมองเรื่องของโครงสร้าง เรื่องกฎหมาย เรื่องอุปสรรคทั้งหลายที่เป็นอุปสรรคต่อคนจน

วันนี้เราต้องยอมรับว่าเราต้องแก้ปัญหาทุกมิติพร้อม ๆ กัน เม็ดเงินจากต่างประเทศก็จำเป็น การส่งออกจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะทำให้การขยายเศรษฐกิจเกิดการจ้างงานขึ้น แต่แน่นอนการส่งออกในของที่ถูก ๆ ขายถูก ๆ เอาสินทรัพย์ของประเทศไทย ทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง

จำกัดของประเทศไทยไปทำของถูก ๆ ขายถูก ๆ ตรงนั้นต้องคิดใหม่เพราะเริ่มจะไม่พินฟู วันนี้เหตุการณ์ของโลกเปลี่ยนไปมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการนำเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เกิดเปลี่ยนแปลงเร็วมาก เศรษฐกิจเปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจเก่าที่ต้องใช้ทุนมาก ๆ ใช้ความรู้น้อย ๆ เปลี่ยนเป็นระบบเศรษฐกิจใหม่ที่ใช้ความรู้มาก ๆ ทุนน้อย ๆ เศรษฐกิจที่เปลี่ยนจากวิธีคิดซึ่งอยากจะผลิตอะไรก็ผลิต กลายเป็นว่าอยากผลิตอะไรต้องตามใจตลาด แล้วเราจะต้องเริ่มปรับปรุง สิ่งที่เปลี่ยนไปต่อไปคือสังคมได้เปลี่ยนเป็นสังคมฐานความรู้แล้ว เราจะสร้างคนไทยให้รองรับการเผชิญเข้าสู่สังคมฐานความรู้แค่ไหน เพราะต่อไปการทำมาหากินนั้นจะระดมสมองของมนุษย์มากขึ้น นั่นคือระบบปฏิรูปการศึกษาก็ดี ระบบการร่วมคิดร่วมทำของสังคมที่ดี การเรียนรู้จากสังคมที่ดี จะต้องทำให้เกิดเป็นระบบเป็นพลัง เพื่อที่จะทำให้คนไทยได้เปลี่ยนตัวเองเข้าสู่ระบบของสังคมฐานความรู้

นอกจากนี้เรื่องของประสิทธิภาพต้องเกิดขึ้นถ้าเราคิดจะแข่งขันกับเขาในสังคมฐานความรู้ เรื่องประสิทธิภาพเป็นหัวใจสำคัญ การที่จะผลิตอะไรมาน้อยแค่ไหนจึงเป็นหัวใจสำคัญ เราเองจริง ๆ แล้วโบราณเขาสอนมามาก แต่ว่าเราเองเริ่มกลับมาทำ มาเรียนความรู้สมัยใหม่เราก็ทิ้งแนวคิดเก่า ๆ ในต่างประเทศเขาพยายามอย่างยิ่งที่จะทำให้ใช้ทรัพยากรทุกอย่างให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด เราเองก็สอนกันมาแล้วตั้งแต่โบราณ ยกตัวอย่างมะพร้าว 1 ลูก ถ้าเป็นคนรุ่นใหม่ก็คั้นน้ำมะพร้าวแล้วทิ้ง ถ้าเป็นคนเดิม ๆ เขาก็เอามะพร้าว 1 ลูกมาทำได้หลายอย่าง ถ้าเป็นมะพร้าวแก่ก็นำเนื้อมาทำกะทิได้ กะลันนำมาทำงานหัตถกรรมได้ เปลือกมาทำฟืนได้ นั่นคือลักษณะของการที่ให้ความใส่ใจระบบประสิทธิภาพและทำงานอย่างเต็มที่ สิ่งที่เราจะต้องพัฒนาต่อไปก็คือทำอะไรให้คนไทยได้มีความรู้สึกถึงเรื่องประสิทธิภาพ แล้วทำงานให้เกิดความคุ้มค่าในทุก ๆ ด้านให้มากที่สุดเหมือนกับมีมะพร้าว 1 ลูกใช้ให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ เพราะประเทศเราเองก็ไม่ใช่ว่าเป็นประเทศที่ร่ำรวย ถ้าใครจะสามารถทำอะไรให้มีประสิทธิภาพมากเท่าไรก็จะเป็นเรื่องที่ชนะคนอื่นได้มากเท่านั้น

เรื่องที่น่าสนใจอีกเรื่องคือเรื่องทุนทางสังคม เดิมทีเดียวสังคมไทยเป็นสังคมที่สร้างทุนทางสังคมไว้ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของวัฒนธรรม เรื่องสถาบันครอบครัว เรื่องขององค์กรชุมชน เรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่วันนี้สิ่งเหล่านี้เริ่มเปราะบางไป เราจะต้องกลับมาสร้างความเข้มแข็งใหม่ เพราะนี่คือทุนทางสังคมที่ดี เราโชคดีเมื่อมีวิกฤติเศรษฐกิจที่ผ่านมา ถ้าทุนทางสังคมเราไม่ได้สั่งสมเอาไว้ผมว่าเราก็จะเจอปัญหาเหมือนประเทศอินโดนีเซียหรือหลาย ๆ ประเทศที่เกิดภาวะวิกฤติหรือเกิดความขัดแย้ง เกิดการทำร้ายแย่งชิงทรัพยากร แต่วันนี้ทุนทางสังคมเราถือว่ายังดีอยู่ แต่ว่าแนวโน้มไม่ค่อยดี เราจะต้องกลับมาฟื้นฟูใหม่ เช่น ภูมิปัญญาของเรา ผมใช้คำว่าซ่อมรากภูมิปัญญาแล้วค่อยอดเข้าไปสู่แนวการพัฒนาของโลกใหม่ ต้องซ่อมรากไม่ใช่ซ่อมไม่ได้

เพราะภูมิปัญญาเรามีดี ๆ มาก การที่จะทำให้...ลดลงนั้นต้องทำทุกมิติไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย การส่งเสริมสถาบันครอบครัวของไทยซึ่งเป็นสถาบันที่ดีงาม ในต่างประเทศนี้พ่อแม่แก่แล้วก็ไปไว้ที่บ้านพักคนชรา แต่ของเรายังไงเราก็ยังมีการดูแล มีความกตัญญูรู้คุณ แต่นาน ๆ เข้าถ้าหากว่าสังคมยังเป็นสังคมทุนนิยมที่ไม่รักษาทุนทางสังคมไว้ด้วยก็จะอันตราย บ้านพักคนชราที่จะมีคนชราที่ถูกเอาไปทิ้งเพราะลูกไม่มีปัญญาทำมาหาเงิน ก็เลยต้องเอาพ่อแม่ไปฝากไว้บ้านพักคนชรา ตรงนี้เป็นสิ่งที่เราจะต้องสร้างความแข็งแกร่งทั้งสถาบันครอบครัว ทั้งเรื่องของวัฒนธรรม สถาบันศาสนา องค์กรชุมชนต่าง ๆ จะต้องหันหน้ามาหากันเพื่อสร้างทุนทางสังคมให้เข้มแข็ง

สิ่งที่อยากจะพูดต่อไปก็คือเรื่องของความสมดุล เพราะว่า 40 กว่าปีที่ผ่านมานั้นที่ผมพูดไปตอนต้นเราพัฒนาไม่ค่อยสมดุลเท่าไร บางครั้งเราเน้นเศรษฐกิจเราก็ลืมสังคม เราจะกลับมาเน้นสังคม เราเริ่มจะปล่อยเศรษฐกิจเบาลง ผมถึงบอกว่าวันนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำงานในหลายมิติไปพร้อม ๆ กัน จะทำทีละมิติไม่ได้ และบางทีพูดถึงมิติอะไรก็ต้องเข้าใจว่ายังมีมิติอื่นที่เกี่ยวข้อง เราต้องไม่ทิ้งทั้งเศรษฐกิจและไม่ทิ้งทั้งสังคมเหมือนบริษัท บริษัทบางบริษัทตอนที่เติบโตนี้เร่งขยายเต็มที่แต่ลืมภาคการบริหารภายใน ภาคนงานบุคคล ภากระบบการจัดการภายในและขายดีแต่ข้างในแย่ก็เหมือนกับเราเร่งเศรษฐกิจแล้วไม่ดูสังคม ผลสุดท้ายประเทศที่ยอดส่งออกดี GDP เติบโตเร็วแต่มีคนจนมากขึ้น นั่นคือสิ่งที่เรียกว่าขาดความสมดุล เพราะฉะนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไปข้างหน้า ทั้งเศรษฐกิจและสังคมจะต้องถูกมองไปควบคู่กัน เหมือนกับที่เราให้ส่วนคนที่สามารถทำมาหากินได้ ถูกปลดส่วนเกินมาเพื่อคนส่วนที่ตามไม่ทันให้เขาแข็งแรง ในที่สุดเขาก็จะตามทัน นั่นคือสิ่งที่จะต้องสร้างความสมดุล

เราจะไม่มีการที่ใช้เศรษฐกิจแบบทุนนิยม 100 % เศรษฐกิจแบบทุนนิยมนั้นดูเหมือนว่าเป็นธรรมใช้กลไกตลาดทุกอย่างเป็นธรรมเป็นประชาธิปไตยเต็มที่ แต่เริ่มต้นด้วยความแตกต่างกันเหมือนกับคนหนึ่งที่กำลังอยู่เส้นชัยอีกคนหนึ่งอยู่ที่เส้นสตาร์ท แล้วเราบอกว่าใช้กติกาเดียวกัน เป่านกหวีดปัดแล้วต้องวิ่งไปให้พร้อมกัน คนที่อยู่เส้นชัยเขาถึงเส้นชัยก่อนแน่นอน คนที่จุดสตาร์ททางที่ยังไม่ได้ไต่รองเท้าด้วยซ้ำ นี่ก็ความเป็นจริงของโลกเศรษฐกิจเสรีทุกอย่างถูกคิดอย่างไรก็ถูกหมดเลยแต่ลืมไปว่าจุดเริ่มต้นไม่พร้อมกัน วันนี้ให้ผมไปแข่งกอล์ฟกับไทเกอร์ วูดส์ ถ้าไม่ให้แต้มต่อผมก็แพ้ จะใช้กติกาเดียวกัน ใช้ถุงกอล์ฟเหมือนกันเลยก็ได้ ทุกอย่างเหมือนกันหมดแล้วพอผมแพ้ต้องให้แต้มต่อผม เพราะว่าผมสู้เขาไม่ได้ตั้งแต่ต้นแต่บอกว่าเราจะมาเริ่มต้นใช้สนามเดียวกัน ตีจากจุดเดียวกัน กติกาเดียวกัน เราพูดถูกหมดเลย แต่มันแพ้ตั้งแต่ต้นแล้ว เพราะมันโดยฝีมือ เพราะฉะนั้นวันนี้เราจะบอกว่าเศรษฐกิจเสรี ทุกคนมีความเสรี แต่คนจนยังไม่ได้เริ่มต้นเลย เพราะ

จะวันนี้ไม่มีทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งที่จะสามารถแก้ปัญหาประเทศได้เพียงทฤษฎีเดียว ไม่มีกติกาดิ เพียงกติกาดิเดียวที่จะแก้ปัญหาให้คนไทยอยู่ดีมีสุขได้ เพราะฉะนั้นต้องใช้หลายกติกา แต่กติกาทุกกติกา ต้องเปิดเผยชัดเจน ไม่ใช่กติกาซ่อนเร้น นั่นคือสำคัญ เพราะฉะนั้นความสมดุลตรงนี้จึงเป็นจุดที่จะต้อง ทำให้ได้ เมื่อทำไม่ได้ความอยู่ดีมีสุขของประชาชนไม่มี ต้องเข้าใจชีวิตของคนไทยทุกมิติ

ความสมดุลในเรื่องของการกระจายรายได้ วันนี้เรามีกฎหมายกระจายรายได้เพื่อที่จะให้องค์กรส่วนท้องถิ่นได้นำเงินไปบริหารจัดการเพื่อให้ตรงกับความต้องการของคนในท้องถิ่น แต่เรากลัวไปว่ารัฐธรรมนูญบอกเอาไว้ให้กระจายไปนั้นด้วยความตั้งใจที่จะให้กระจายไปทั้งเงินทั้งคน และงาน แต่ปรากฏว่าคนไม่ไป งานไม่ไปจะไปแต่เงิน ทำให้เกิดความไม่สมดุล เพราะว่าส่วนกลางยังเอาคนเอาค่าใช้จ่ายไว้อยู่ แต่ส่วนท้องถิ่นเอาไปแต่คนมันไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นจะต้องไปด้วยกัน เมื่อไปด้วยกันจะต้องเป็นขั้นเป็นตอน เพราะไม่เช่นนั้นการระบบประมาณซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งจะเป็นเงินส่วนการบริหารจัดการ คือค่าจ้างแรงงานของข้าราชการทั้งหลาย ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคของส่วนกลางมากมาย เพราะฉะนั้นความพอดีตรงนี้ก็จะต้องเกิดขึ้น มีการกระจายงาน กระจายคนและกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่น แต่ลดช่องว่างของรายได้ระหว่างคนจนและคนรวยนั้นไม่ใช่เป็นการทำให้คนรวยต้องจนลงเหมือนที่ผ่านมา นั่นคือความผิดพลาดทางเศรษฐกิจ แต่นั่นก็คือว่าทำอย่างไรถึงจะให้โอกาสคนระดับเศรษฐกิจฐานรากนั้นให้ขึ้นมาให้เร็วที่สุด ก็คือให้โอกาสเขา ให้โอกาสคือกำจัดสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อโอกาสให้หมด ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย กติกา ระเบียบสังคมทั้งหลาย ต้องจัดให้หมด ต้อง Identify ให้ได้ว่ามันคืออะไรบ้าง และกำจัดให้หมด และเปิดโอกาสให้มากที่สุด ให้เขาเข้าหาแหล่งเงินให้เข้าหาแหล่งความรู้ ตรงนี้คือเปิดให้มากที่สุด แต่แน่นอนว่าทุกคนไม่มีทางที่จะมีความสามารถเท่ากัน ทุกคนไม่มีทางที่จะเติบโตเท่ากัน เมื่อได้โอกาสที่เท่ากันก็จริงอยู่ แต่อยู่ที่ความพยายามความอดทน ภูมิปัญญาของแต่ละคน กำลังใจของแต่ละคน แต่ว่าเราต้องเปิดโอกาสให้เท่าเทียมกัน เพื่อจะได้ลดช่องว่างให้มากที่สุด ท่านดูอย่างหนึ่งครับ ถ้าใครเคยไปอยู่อเมริกา คนเม็กซิกันก็ดี คนไทยก็ดี หิ้วกระเป๋าใบเดียวมีเงินในถุงไปอเมริกามีเงินจ่ายค่ามัดจำค่าเช่าบ้าน จ่ายค่าเช่าบ้านสักเดือนสองเดือน รอดทุกคน เพราะไปทำงาน พอทำงานได้สักหน่อย ผ่อนรถมือสอง พอผ่อนรถเสร็จก็เริ่มมีหลักฐานการผ่อนว่าเป็นคนรักษาเครดิตดี พอรายได้เหลือก็เริ่มไปผ่อนบ้าน พอมีเงินไปผ่อนบ้านอีกหน่อยก็เริ่มคิดว่าเอาบ้านไปจำนำต่อ เริ่มเปิดร้านอาหารไทยเล็ก ๆ หรือเปิดร้านอาหารเม็กซิกันเล็ก ๆ แล้วก็ตั้งเนื้อตั้งตัวเป็นเจ้าแก๊วขึ้นมาได้

นี่คือการที่ระบบธนาคารของเขาให้โอกาสคนที่ไม่มีอะไร ได้มีโอกาสสร้างความน่าเชื่อถือให้กับตัวเองโดยการผ่อน แต่ของเราโอกาสเหล่านี้ไม่ค่อยเปิดนักสำหรับคนจน เพราะฉะนั้นเราจะต้องกลับมา ตรงนี้คือการบ้านที่รัฐบาลนี้ได้มอบหมายกันไปแล้ว กำลังจะกลับมาประชุมเร็ว ๆ นี้ เพื่อจะดูว่าให้ระบบธนาคารเชื่อมโยงกับชาวบ้านอย่างไร เพื่อให้ชาวบ้านได้มีโอกาสสร้างฐานะของตัวเอง ชาวบ้านที่เก็บเงินมาได้ 30,000 บาท มาปลูกบ้านหลังหนึ่ง เงิน 30,000 บาทนั้นก็จบไม่สามารถจะมีโอกาสได้มาสร้างอะไรอีก สร้างโอกาสให้เขาทำมาหากินอีก เพราะเอาไปปลูกบ้านหมดแล้ว คนไปเช่าแผงจตุจักรมีใบอนุญาตแผงจ่ายเงินไปแล้ว 50,000 บาท แล้วก็หมดเงินหมุนเวียนแล้ว เขาก็ขายของไป ก็เก็บเงินไปใช้จ่ายไป ทำอย่างไรถึงจะให้เขาได้มีเงินหมุนเวียนเพื่อต่อไปเขาจะได้มีสองแผงและเป็นสามแผง แล้วต่อไปเขาได้ไปเช่าอีกแถว อีกหน่อยก็ค้าขายเก่งอาจจะเป็นเจ้าของตึกใหญ่ นั่นคือโอกาส ต้องให้โอกาสแล้วเขาจะได้เติบโต เมื่อเราไม่มีโอกาสอย่างวันนี้คนไทยก็อาจจะกลายเป็นลูกจ้างเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นเราจะต้องเปิดโอกาสให้คนไทยให้มากที่สุด ผมเชื่อว่าการเปิดโอกาสอย่างนี้จะต้องเกิดขึ้นในระดับหนึ่ง แต่ถ้ามีกำลังทุกคนจะต้องใช้ศักยภาพความสามารถของตนเอง

ประการสุดท้ายขอพูดถึงเรื่องคำว่าอยู่ดีมีสุข ต้องเรียกว่าเป็นเรื่องของหน้าที่ของคนไทยทั้งแผ่นดินจะต้องช่วยกันให้เพื่อนร่วมชาติของเราอยู่ดีมีสุข รัฐบาลต้องถือว่าเป็นเจ้าภาพหลัก แต่ไม่ได้หมายความว่าเจ้าภาพคนเดียว แล้วก็ปิดประตูไม่ให้ใครมาร่วมเป็นเจ้าภาพ งานนี้เป็นงานกฐินสามัคคีต้องช่วยกัน ขอให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วม ชุมชน องค์กรเอกชน สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจ ภาคประชาชน ภาคเอกชนทุกภาค เข้ามาช่วยกันคิดช่วยกันทำ แต่ที่สำคัญความคิดในเชิงบวกต้องเกิดขึ้น ถ้าคนไทยยังมีความคิดในเชิงบวกไม่เป็น อันตราย เรื่องดำเนินคนอื่นนี้ง่ายมาก หาได้ทุกอย่างการ เด็กสอบได้ที่ 1 ก็ไม่เต็ม 100 % ถ้าเป็นลูกของคนที่ไม่ชอบหน้ากันก็ต้องเอาข้อที่ไม่เต็ม 100 % มาว่า แต่ถ้าเป็นลูกของคนพวกเดียวกันสอบตกก็ยังมีเปอร์เซ็นต์ อาจจะได้ 30 - 40 % ก็เอา 30 - 40 % นั้นมาชมเชยกันทั้ง ๆ ที่สอบตก เพราะฉะนั้นความคิดในเชิงบวกเป็นหัวใจสำคัญที่จะส่งเสริมให้ประเทศไทยก้าวหน้า และจะแก้ปัญหายุ่งยากของประชาชนได้ ความคิดในเชิงบวกมีความจำเป็นจริง ๆ ต้องเรียกร้องว่าทุกฝ่ายต้องสร้างความคิดในเชิงบวกให้มากที่สุด แล้วเราจะได้แนวคิด มันไม่มีอะไร อย่าไปมองโลกในแง่ร้าย ต้องมองโลกในแง่ดี トラบใดชีวิตไม่สิ้นต้องอย่าเลิกฝัน トラบใดที่พระอาทิตย์ยังขึ้น ลมหายใจพวกเรายังมีอยู่ ต้องอย่าเลิกฝัน ต้องทำสิ่งที่ยาก ยากอย่างไรต้องทำให้ได้ และขออย่าอีกครั้งว่าอย่ามองวิกฤติเฉพาะในหมู่บ้านหรือในชุมชนในจังหวัด หรือในประเทศไทยเท่านั้น เราไม่ได้อยู่คนเดียวในโลกนี้ วันนี้โลกมี

ความเชื่อมโยงสูงมาก เพราะฉะนั้นเราคือส่วนของโลก และเราก็ไม่สามารถจะปิดประเทศของเราได้ เราจะไม่คบค้ากับใครเลยจะอยู่ของเราตามลำพัง เราจะตกปลา กิน กุ้ง ข้าวแล้วก็จะอยู่ได้ ไม่ใช่เลย กว่าเราจะมีดีกรามบ้านช่อง จะมีอะไร เราก็เติบโตมาโดยการที่มีความเชื่อมโยงกับโลก ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งมาก เป็นหนึ่งต่างประเทศด้วย คนไทยก็เป็นหนึ่งทั้งในประเทศและต่างประเทศ แต่การเป็นหนึ่งไม่ใช่เป็นสิ่งที่เลวร้าย การเป็นหนึ่งถ้าตราบใครเรายังสามารถขยายเศรษฐกิจ ขยายธุรกิจให้เกินกว่าต้นทุนของหนึ่งได้นั้นถือว่าเรายังเติบโตต่อไป

วันนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเรียกร้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะสื่อมวลชนที่เป็นคนสื่อให้กับประชาชน ถ้าสื่อความคิดที่เป็นเชิงบวกมาก ๆ ไม่ต้องไปยกยอชมเชยใคร แต่ต้องเสนอข่าวที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้สังคมเกิดกำลังใจ เกิดการพร้อมที่จะฮึดขึ้นมาสู้ วันนั้นผมบอกได้เลยว่าสมองของคนไทย 60 กว่าล้านคน ฝีมือของคนไทย 60 กว่าล้านคนนั้นไม่มีอะไรที่จะตามเราได้ แล้วผมเชื่อว่าการที่พวกเราช่วยกันคิดในเชิงบวกนั้น จะนำพาคนที่ยากจนและลำบากในวันนี้ให้อยู่ดีมีสุขได้ แน่แน่นอนครับความสำเร็จไม่ได้อยู่ที่ตัวเลข GDP อย่างเดียว คุณหมอประเวศ ฯ ใช้คำว่า GDH Economic (Gross Domestic Happiness) ต้องถามว่าโดยเฉลี่ยแล้วคนไทยมีความสุขขึ้นไหม สุขสบายดีไหม ถ้าเรายังสุขสบายดีกันก็คือวันที่เราจะชื่นชมกับสิ่งที่เป็นพลังของแผ่นดินทั้งแผ่นดิน ที่เราจะช่วยกันมองโลกในแง่คิดในเชิงบวก ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

วันนี้ถือเป็นโอกาสอันดีที่เราได้มาร่วมแสดงความคิดเห็นกัน เพื่อจุดประกายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ขึ้นในประเทศของเรา หวังว่าเราจะได้นำความคิดและทิศทางปฏิบัติที่เหมาะสม ที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับคนไทยในสังคมต่อไป บัดนี้ผมขอเปิดการสัมมนาเรื่องความอยู่ดีมีสุขของคนไทย 5 ปี หลังวิกฤติเศรษฐกิจ และขออวยพรให้การสัมมนาประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ทุกประการครับ